ZAHRADA POD ŘÍPEM

Postřehy redaktorky Radky Borovičkové a fotografa Zdeňka Rollera

z okrasné zahrady Ladislava Materny

v časopisu Pěkné bydlení č. 3/2012

Jedno zákoutí má lehce japonské meditačn vyznění, ale jde jen o volnou inspirac zasazenou do českého prostředí

Najdeme zde partie hýřící barvami jarních cibulovin a keřů.

Zahrada pod Řípem

V časném jaře pozemek učitele a šlechtitele Ladislava Materny patří podléškám, které majitel celý život sbírá, šlechtí a množí. Jeho vyzrálá zahrada je však také pozoruhodnými mixem jehličnanů, cibulovin a skalniček.

V podrostu se na jaře uplatňují červené květy azalek.

Modrokvěté podléšky, kterých na jaře rozkvétají v listnatých lesích stovky a tisíce, zná asi každý. Málokdo však ví, že jich existuje množství variant a stovky odrůd, včetně plnokvětých rostlin, a že „obyčejné" podléšky mohou být i předmětem sběratelství.

Zatímco většina z nás si spojuje přicházející jaro s květy sněženek, pro Ladislava Maternu jsou to jednoznačně podléšky. „Když rozkvetou, už je opravdové jaro, jak má být," říká nadšený pěstitel a majitel velkolepé sbírky podléšek.

Nicméně podřipské zahradě pana Materny udávají tón jehličnany – především vyšší a nižší kultivary borovic, jalovce, ale i bochánkovité azalky a vzrostlejší keře pěnišníků. Mezi koniferami majitel vysázel čarověníky, které léta sbírá. Ty také výsadbu namixovanou z jehličnanů a podrostových rostlin zajímavě zjemňují.

V ČASE RAŠENÍ

A právě v době, když na jehličnanech začínají rašit nové výhony, jsme Maternův malý, ale na výsadbu velmi bohatý pozemek na vršku zahrádkářské kolonie v Roudnici nad Labem navštívili.

Dřevěné ploty a branky v dolní prosluněné části zahrady slouží později jako opora pro několik druhů plaménků.

Některé rostliny, například kokoříky, rostou i v okolní přírodě Českého středohoří.

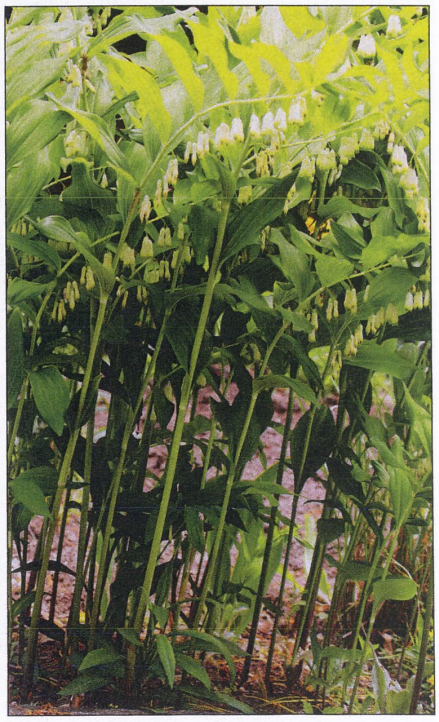

Majitel nás uvítal u malebné branky porostlé plaménky. Za ní vykukují kvetoucí azalky a pěnišníky. O kousek dál se už terén podobá miniaturní džungli, protkané schůdky a pěšinkami.
Svoji zahradu majitel vidí jako živelně se vyvíjející útvar, který vznikl na základech někdejší zahrady rodičů. Ti tu kdysi pěstovali především zeleninu a ovocné stromy – část z nich lze objevit na Maternově zahradě i nyní. A dlužno říci, že právě staré ovocné stromy s pokroucenými větvemi a s drsně strukturovanou kůrou dávají na zahradě punc originality.
„Zastupují nám tu velké bonsaje," říká majitel a dodává: „Mít možnost znovu začít budovat zahradu na volném pozemku s trávníkem uprostřed, nebyl by dnes můj pozemek tak přeplněný – ale asi by byl také méně malebný a intimní."
A to již značnou část z rozsáhlé, téměř osmdesátičlenné sbírky čarověníků majitel odstěhoval na zahradu svého syna, kterou mu pomohl vybudovat.

NA VRŠKU STOJÍ CHATKA

Majitel začal budovat zahradu v mírně svažitém pozemku s vědomím, že pozemek musí nejprve ozvláštnit terénními úpravami tak, aby tu vzniklo několik stupňovitých teras. Na jejich vybudování si na pozemek nechal navézt jedenáct tater zeminy. „A každá z nich se rovná sto dvaceti kolečkům," říká majitel, který díky navážce svoji zahradu na celé ploše obdařil šedesáti centimetry kvalitní prsti.
Pak na vršku pozemku vystavěl zahradnický sroubek. Právě kolem něj jsou planinky s tím správným zastíněním a vlhkostí, kde se daří některým z jeho oblíbených podléšek. (Ty nejvzácnější, choulostivé japonské plnokvěté krásky však opatruje v květináčích uložených ve skleníku u svého domu v Roudnici.)
Od srubu postaveného na malé betonové rovince sbíhají dolů k jednotlivým sektorům svažité zahrady širší a užší pěšinky zakomponované do kamenitého terénu.
Základem výsadby tu jsou jehličnany, prostor prosvětlují listnáče, zejména červené japonské javory a také několik bříz. Majitel sázel zejména různé druhy klečí, dvojbarevné jalovce všech forem a výšek, objevili jsme tu však i tvarovanou borovici černou, tvarované tisy a převislé modříny. Mezi nimi se pěkně vyjímá borovice limba s kulovitou korunou a také početné smrky.

Kmeny stromů jsou modelované tak, aby vyvýšené koruny poskytovaly jen tolik stínu, kolik podrostové rostliny vyžadují.

Terásky modelující terén zahrady mizí v bujné zeleni kapradin, kokoříků a dalších vyšších rostlin.

Interesantní houštině ve svahu pod chatkou dominuje zlatý jilm. „Na tenhle třicetiletý cypřišek jsem obzvlášť hrdý, stejně jako na tuto borovici parvifloru a na tvarované vzrostlé jalovce," vysvětluje hrdě majitel, který v dobách, kdy byl zahradnického materiálu a sazenic nedostatek, každou jednotlivou rostlinku těžce sháněl a pak také patřičně hýčkal... Výsadbě dávají jednotu a styl četné podrostové kapradiny a všudypřítomné šlahouny břečťanu. Díky tomu má zahrada téměř pralesní ráz. Však je také porost na některých místech tak kompaktní, že se při prohlídce zahrady téměř prodíráme houštinou.

KORYTA, PÍTKA A JEZÍRKO

Terén tu a tam oživují stará hospodářská koryta, v nichž v létě plují rybky, ptačí pítka a v poslední době i japonské jezírko s můstkem a kamenitým okolím. To je vybudováno u nové, obytné, ze světlých prken postavené chatky. Jezírko je rejdištěm oranžových karásků a lavička u něj je oblíbeným místem posezení majitele i hostů. Dají se odtud obhlédnout nejhezčí partie zahrady a krásně se tu dýchá. Díky četným vodním plochám má

Zatímco něžné podléšky jsou jen krátkodobou ozdobou, zákula a další kvetoucí keře zkrášlují pozemek po velkou část roku.

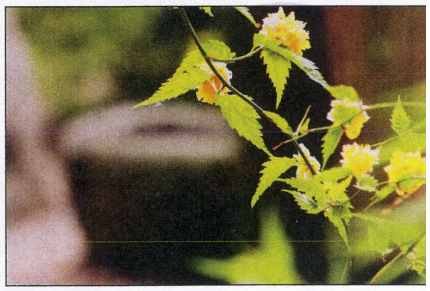

Zahradu zdobí několik drobných jezírek a ptačích pítek skrytých ve stínu vysokých dřevin.

Najdeme tu i sbírku plaménků, které postupně nakvétají celé jaro.

totiž zahrada příznivé mikroklima, voda přitahuje hmyz a ptáky, takže je stále co pozorovat.

NA TERASOVITÝCH SKALKÁCH

Ve spodních partiích zahrady je však vše jinak: návštěvníky vítají jarní květiny: hned u vchodu pronikavě voní zakrslá forma šeříku, v trávě kvetou kosatečky a blatouchy, ozdobné mochny, orlíčky a četné lewisie. A protože majitel chce mít svoji zahradu každý rok jinou, stále dosazuje nové a nové rostlinky.

A tak na záhonech upravených na dolních terasách, tedy tam, kde zůstaly původní ovocné stromy, lze v průběhu roku obdivovat snad všechny druhy skalniček. Kouzelné je, že jen o malý kousek dál, na zastíněných místech, kvetou konvalinky a bují kapradí... O stín se starají vzrostlé stromy, které tu zůstaly z dob, kdy majitel ještě stromky nezaštipoval: mezi nimi vyniká magnolie a stříbrné smrky.

A právě to činí Maternovu zahradu jedinečnou. Konečně, množství drobného hmyzu, ptáků a ještěrek nás přesvědčilo o tom, že na podléškové zahradě pana Materny se vede dobře zvířátkům i lidem.

Radka Borovičková
Foto: Zdeněk Roller

Některým rostlinám majitel dovolil opustit ohraničené plochy záhonů.

Můj dodatek k předcházejícímu článku

Hlavním obsahem reportáže mělo být povídání o hepatikách - jaterníku podléšce, které pěstuji na naší okrasné zahradě v "**Myší dírce**" více než dvacet let. V důsledku nepřízně řady okolností se však návštěva paní redaktorky Radky Borovičkové a fotografa Zdeňka Rollera uskutečnila až po odkvětu těchto rostlin a tak se v článku jejich fotografie prakticky neobjevily.

Dovoluji si proto připojit několik fotografií těchto květin, které se nacházejí na zahradě po řadu let, a kde svým barevným koloritem každoročně oznamují definitivní příchod jara a oživují skromně a nevtíravé četná zákoutí zahrady. Jak jsem již uvedl, v době návštěvy na konci dubna v r. 2011 byly již podléšky odkvetlé. Reportáž byla v časopise **Hezké bydlení** kvůli aktualizaci jarního květenství uveřejněna pochopitelně až o rok později, tj. v březnovém čísle r. 2012. Za její citově laděný obsah a za slova chvály (nebylo jí až trochu moc??), jakož i za krásné žánrové fotografie zahrady srdečně děkuji. Takové ocenění musí potěšit každého pěstitele, který se zahradou a s rostlinami za ta desetiletí vpravdě srostl a pro kterého je takto „vypiplaná" zahrada něco jako jeho druhý domov.

Současně připojuji několik dalších fotografií ze zahrady, které by mohly čtenáři umožnit širší orientaci v jejím uspořádání.

Ladislav Materna

Snímky květů hepatik na str. 7 - 18 ze zahrady
MYŠÍ DÍRKA - rok 2011

Fotografie: Vlastní archiv, Šárka Svitáková, Andreas Händel

Hepatica nobilis 'MARION'

Český příspěvek k nálezům plnokvětých či poloplně kvetoucích hepatik v přírodě Evropy

Rostlina nalezena v r. 2002 Ladislavem Maternou v lokalitě Holý vrch v Českém středohoří. Popis nálezu a zapěstování přiložen k závěru tohoto pojednání.

H. x media 'Ballardii'
Je považována za nejstarší dochovaný kříženec, měla údajně vzniknout v období světové války a patří k nejkrásnějším jednoduše kvetoucím hepatikám.

H. x media 'Prof. Friedrich Hildebrand' jeden z pěti povedených kříženců paní M. Ahlburgové SRN

H. acutiloba 'Louise Koehler', plnokvětá forma připomínající květ leknínu, dostala se v r. 2004 jako doposud jediná plnokvětá forma z USA do Evropy. Dosud velmi vzácný druh.

H. x media 'Millstream Merlin' s modrofialovým květem. Použité rostliny: H. transsilvanica a H. nobilis var americana

Bílá plnokvětá forma H. nobilis známá jako Schlyter's alba plena, bohatě kvete

Kříženec H. nobilis a H. japonica květ purpurově červený, jeho listy jsou velmi tuhé i rostlinu jsem získal z Belgie, dosud nepojmenovaná

Vyhlášená H. transsilvanica 'Supernova' Andr. Haendela vyniká sytou tmavomodrou barvou v kontrastu k bílým tyčinkám s pylovými váčky.

Nádherně rudě zbarvená H. nobilis rubra plena, uváděná jako 'Estonia 1'

Tato H. transs. 'Elison Spence', s odlišně přetransformovanými pestíky

H.nobilis 'Bergfexing' jsem získal výměnou z Finska, nalezena byla ale v Rakousku. Tato semiplena je velmi hledaná pro spoustu pylových váčků a tedy ndějná pro práci s opylováním

H. nobilis alba plena, nalezená ve Švédsku. Tam bylo ostatně nalezeno již několik takovýchto rostlin

H. nobilis 'Kyrvinberg' naprosto perfektně tvarovaný květ. Místo nálezu není zcela jasné. Tuto mám z Norska.

H. nobilis 'Marion' semiplena

H.n. flora pleno-Czech Type., je již v Evropě hodně známá a žádaná. V Německu uváděná též jako 'Ladislav'.

Tato H. rubra plena z botan. zahrady Stocholmu kvete v nevybledlé růžové barvě až téměř do konce doby kvetení

H. transs. 'Konny Greenfield', značně podobná H. tr. 'Elison Spence' -zdá se, že má pravidelněji utvářený květ

Modrá forma Hepatica transsilvanica

Krásně vybarvený exemplář H. tr. 'Elison Spence'

H. nobilis ‘Walter Otto‘
množí Andreas Haendel SRN

Světlá levandulová modř se
často objevuje u květů variety
pyranaica

H.nobilis var. pyrenaica
Její květy jsou vždy v jemných
pastelových barvách, listy pak
krásně panašované.

H. nobilis 'Cobalt',
jedinečná tmavá jednoduše
kvetoucí hepatica. Pochází z Anglie.

'Maria Theresia' poměrně nedáv-
no objevený druh, květ nádherně
vybarvený

H. nobilis 'Alansdal', květ je
mimořádně krásně formovaný.
Nález v Norsku, mám ji z Finska

Hep .nobilis v starorůžové barvě

Toto je kříženec z dílny
Andrease Heandela

Zářivě růžová plnokvětá 'Rote Glut'.
Selektovaná rostlina i její foto pochází z
„dílny“ pěstitele Jürgena Peterse SRN

První dva snímky upoutají svojí fialovou barvou v kontrastu k bílým pestíkům

Zajímavý endemit. H.n. glabrata, roste pouze ve Švédsku. Lodyhy, květy a listy jsou naprosto holé, bez chloupků, listy velmi světlé.

Solitérně kvetoucí krásky pod krytem keřů

Mravenci se postarají o jejich nahodilé rozmnožení

Výsledky pěstitelské práce přítele Andrease Haendela

Dvě excelentní rostliny, na horním obrázku kříženec od Andrease Haendela, dole naprosto dokonalý květ od téhož pěstitele. na své zahradě fotografoval A. Haendel

Snímky z dolní části zahrady

Voda, voda, voda, nezbytná pitka pro živočichy na zahradě

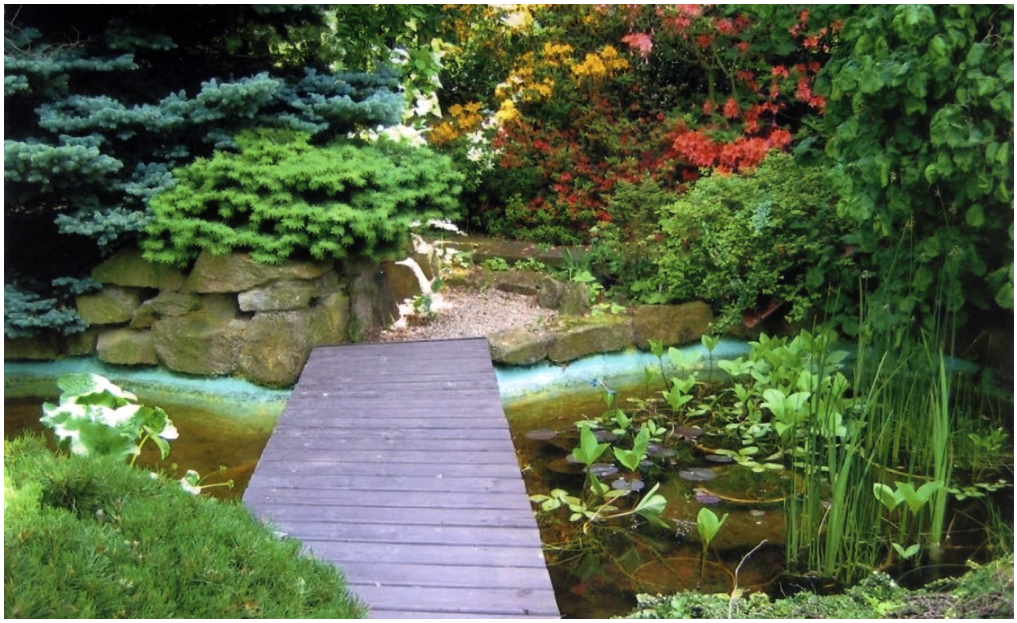

Soubor kamenů v stylizovaném japonském koutu zahrady

Acer palmatum dissectum v létě a v podzimním hávu

Na dolním snímku je pod javorem skryto jezírko skýtající vlhko

Skalničkám se mezi kameny daří

Ramonda myconi, zdobila floru již v době Třetihor. Na substrát nevybíravá. Zasazená ve svislé poloze mezi kameny s odklonem od slunka kvete bohatě v barvě modré, bílé i růžové.

Tato plnokvětá forma plaménku je nepřehlédnutelnou ozdobou skalky.

Ukázky hromadné výsadby hepatik

Ze stylové okrasné zahrady Johna Masseye, Anglie **Foto: Michael Warren**

Ze zahrady Andrease Haendela, Německo **Foto: Andreas Haendel**

Nález poloplně kvetoucí formy jaterníku podléšky v naší přírodě

Bylo jaro, začátek dubna . To už má sluníčko potřebnou sílu k tomu, aby dávalo přírodě potřebný zdroj života - světlo a teplo. V tu dobu každoročně vyrážím z Litoměřic do zvlněné malebné krajiny východní části Českého středohoří, která se po přerušení hlubokým údolím řeky Labe rozprostírá východně od Brány Cech. Ve srovnání s kuželovitými vrchy na západě jsou v jeho východní části stráně kopců táhlejší, s celou řadou náhorních plošinek. Jsou zalesněny převážně listnatými lesy, ponejvíce duby, habry, jeřáby, břízami, které, v té době ještě neolistěné, propouštějí paprsky životodárného sluníčka až do jejich přízemního patra. Země, přiměřeně humusovitá, je pokryta zpola rozpadlým listím, zpod kterého začíná rašit vše co patří do zeleného světa rostlin. Tempo rašení se neustále zrychluje a během 14 dnů není po zimě ani památky. Kdo se opozdí, přijde o ten nejkrásnější moment věčně se opakujícího ročního koloběhu. Sem tedy zavítám každoročně, abych nasál tu omamnou vůni nastávajícího jara a návrat života do matičky přírody. V jeho počáteční fázi, na přelomu března a dubna, tu rozkvétá statisíce květů Hepatica nobilis var. nobilis - jaterníku podléšky, převážně v modré barvě, řidčeji v odstínech barvy růžové, najdou se i rostliny s květy bílými či modrofialovými. Jejich barvu doplňují žluté květy Primula veris - petrklíče, omamně voní roztroušené keříky plně rozkvetlých Daphne mezereum - lýkovců. Jako správně postižený kytičkář v sobě také každoročně skrývám naději, že při tom surfování jarní přírodou objevím zejména v obrovském množství kvetoucích podléšek něco nového, zajímavého. Vždyť právě tento rostlinný druh je známý a vyhledávaný sběrateli a pěstiteli pro proměnlivost tvarů a barevných odstínů květů, proč tedy bych v tom severočeském "podléškovém ráji" nemohl nějakou raritu objevit i já? Leč neobjevil jsem. Dlouhá léta. Přišlo však jaro 2002 a nález stál zato. Mojí nejoblíbenější lokalitou ve výše uvedeném pohoří je prostor mezi vrchem Varhoštěm (s krásným výhledem z rozhledny na meandr Labe) a mezi Dlouhým vrchem, zpola lysým, zalesněným jen částečně. Sem chodívám rád asi také z pohodlnosti, protože se tu nachází několik náhorních plošin, na kterých v té době kvetou stovky a tisíce podléšek, stačí se jen rozhlédnou. A potom jsem ji uviděl.

V mělkém dolíčku, chráněném trnitými větvemi šípku, se nacházel spolu s několika dalšími podléškami malý trs rostliny, která se mi jevila od ostatních vizuálně odlišná. Její květy, na pohled nevýrazně modré, byly otevřeny jen zpola, některé petaly se jevily částečně pokroucené. Uvnitř květů se zdály být při letmém pohledu ještě další menší petaly. Také listy - u podléšek raší a dorůstají po odkvětu - nebyly v této fázi ročního vývoje rostliny viditelně v pořádku. Ač teprve narůstající, zdály se mi nezvykle pokroucené. Ze by konečně nějaký objev? Rostlinu jsem vyjmul z půdy s dostatečným bálem a doma ji umístil do hliněného květináče. Čekal jsem netrpělivě na její další vývoj - oproti jiným rostlinám na původním stanovišti byla v růstu viditelně opožděna. Přesazení proběhlo bez problémů a rostlina pokračovala ve svém růstu. Květy se po několika dnech otevřely a já jsem mohl konstatovat, že se mi podařil v přírodě unikátní nález poloplně kvetoucí formy Hepatica nobilis var. nobilis. Zde bych si dovolil v mém příspěvku malou vložku.

V naprosto zcela ojedinělých případech a z dosud neobjasněných příčin (v Evropě jde asi okolo 20 popsaných nálezů takových rostlin) dochází u Hepatica nobilis k přeměně plodolistů a tyčinek na okvětní lístky a tím ke vzniku rostliny plnokvěté. Obvykle se velikost nových okvětních lístků od okraje květu k jeho středu zmenšuje, nalezené rostliny se formou

květů odlišují, ta je však potom stabilní, což hraje důležitou roli při následném rozmnožování dělením rostliny, která pochopitelně nepřináší semena. Vedle této plnokvěté formy je tu forma květenství poloplného, tzv. forma semiplena, kdy se navíc v květu mohou nacházet ještě nepřeměněné tyčinky s pylem, což je obzvláště vyhledávané těmi několika šlechtiteli, kteří v Evropě v současnosti působí. Za jakých podmínek k zmíněnému zcela ojedinělému jevu v přírodě dochází, není dosud spolehlivě zjištěno. Jako možné podněty vzniku se např. uvádí ekologicky narušené prostředí, chemické vlivy v ovzduší ale i v půdě, zvýšená radiace prostředí, vliv jednoho činitele či několika najednou apod. Je to jakási obdoba vzniku čarověníků především na jehličnanech, kde v úvahách o příčinách jejich vzniků jsme již dále, (viz např. práce ing. Miroslava Kostelníčka: Čarověníky v naší zahradě).

Vraťme se však k mému nálezu. Vzal jsem v úvahu skutečnost, že od výsevu semene až po první zakvetení podléšky uplynou čtyři roky, potom jsou potřebné obvykle ještě další dva roky k tomu, aby se rostlina ve své růstové i květní formě stabilizovala. Nalezená rostlina měla za sebou asi dvě květní období v přeměněné formě + 4 roky pozorování u mně. Mohu tedy poskytnout tyto poznatky:

Popisovaná Hepatica nobilis var. nobilis, forma semiplena neměla v prvním roce nálezu (2002) standartní formu rostliny tohoto druhu. Okvětní lístky byly částečně pokrčené a jejich počet byl u jednotlivých květů dosti nevyrovnaný. Obdobně i vnitřní okvětní lístky květu. Některé z listů, které vyrašily v prvním roce po přesazení, vykazovaly menší deformaci. Celá rostlina působila určitou nedotažeností potřebné formy. Toto vše se od následujícího roku 2003 změnilo. List rostliny je svěže zelený a vykazuje potřebný tvar. Květy jsou na pevných 10 cm dlouhých lodyhách, které je drží ve vztyčené poloze. Jejich barva je středně modrá. Jsou utvářeny převážně šesti až sedmi základními okrouhlými petaly, uvnitř květů se pak nacházejí úzké a kratší přeměněné okvětní lístky, které se ve dvou až třech řadách překrývají. V první fázi květenství jsou tyto lístky ve své polovině přehnuté směrem dovnitř, později se narovnají. Připomínají tím známou semiplenu ***H.transsilvanica 'Elison Spence'*** (viz foto). Mezi řadami vnitřních okvětních lístků se nacházejí tyčinky s pylem, zda je fertilní, nebylo dosud zjišťováno. Doba květenství trvá cca 4 týdny. Celá rostlina působí zdravým dojmem a velmi dobře přirůstá. V r. 2005 byla oddělena jedna rostlina, tato po roce vykvetla zcela shodně s matkou a dále bezproblémově roste. Proto jsem mateční rostlinu v r. 2006 znovu dělil a získal dalších 5 samostatných, zdravých rostlin. Nalezená podléška dostala jméno po krásné dívce Hepatica nobilis **'MARION'.**

Na závěr sdělení, že je to první popsaný nález poloplně kvetoucí rostliny Hepatica nobilis u nás, i když vím ještě o dalších rostlinách. Jejich květy jsou však formovány jednodušeji a vykazují jistou nepravidelnost v uspořádání petalů. H.n. 'Marion' vzbudila v zahraničí značný ohlas, v současnosti je v péči třech šlechtitelů a jedné botanické zahrady v SRN, takže se o její přežití v kultuře neobávám. Navíc dělá naší zemi dobrou propagaci.

Roudnice n.Labem, listopad 2006

Ladislav Materna

Tento článek byl napsán na žádost redakční rady časopisu SKALNIČKY klubu Skalničkář Praha, zveřejněn tamtéž v č. 4/2006

How Hepatica nobilis "Marion" became ours..

I live in a fairly flat area. About 25 kilometers from where I live there is a forested hilly area which once was created by volcanic eruption. Here you can really find Hepatica-Paradise as this plant grows there numbering in excess of one hundred thousand. In those woods I walk about every year in April in the hope of finding something extraordinary, many years to no avail. All I could do was to enjoy the beauty of the Hepaticas in this habitat.

In 2002 I was in luck however. In a depression I discovered a flowering Hepatica that from the first glance appeared different from the rest. I dug it out of the soil and looked it over thoroughly at home.

And now a little divagation: In some very rare cases and still for unknown reasons, the stigma and anthers of Hepatica nobilis transmute into petals and thereby change the plant into a full-plena form (in Europe there are around 20 findings of such plants). Usually the size of new petals decreases from the edge to the center of the flower. Found plants can take different flower forms which do not change further. The circumstance plays an important role in subsequent propagation - division obviously cannot produce seeds. Besides this full-plena form there is also a semiplena form which may feature stamens with pollen.Semiplena forms are extremely popular and sought-after by a couple of those breeders who currently operate in Europe. Conditions that are needed for the flower to transmute - which is a unique phenomenon in nature - remain unknown to this date. As suggested, a presumed cause can be environmental deterioration, soil pollution, radioactive pollutants or any combination on those above. This phenomenon is a sort of parallel to witchesbrooms, especially those who grow on conifers. However, in this case, investigations and researches are much further - as described and explained by M. Kostelníček in his book ***"Whichesbrooms in Our Garden"*** . Now let's come back to my finding.

At the time the following could be stated:

When judging the bundle the plant appeared to be around six years old as they may flower in their second year. This semiplena Hepatica plant did not have any of the common characteristics of the species in the year of its discovery. The buds opened only partly, several petals were wrinkled and the number of petals varied in some flowers. The inner petals varied accordingly. Some leaves that developed after replanting also showed signs of deformation. This semiplena appeared to me to be shaped in the wrong way.

Everything changed in 2003 however. The leaves of the plant are healthy, green and shaped in the correct way. The medium blue flowers were standing upright on 10 centimetrs long stems. The flowers consist of basically six-seven roundly shaped petals. Within the flower there are thinner and shorter transformed petals which cover each other in two-three layers. In the first layer these tiny tepals bend backwards (later they simply stretch out). The inner layers of petals get a button-like appearance and may resemble H. transsilvanica "Elison Spence". (Photo). At the edge of the inner petals there are a few anthers. Whether the pollen is fertile or not is something I have not looked into. Flowering lasts for four weeks. This plant is an agile grower and the total impression is very positive. Even so, in my opinion this clone should be cultivated to achieve regularly shaped flowers. This means that during its cultivation, divisions that do not meet with our requirements regarding the shape of the flower should be sidelined (if such varieties can be found at all).

In 2005 I removed one division and in the following year this new plant flowered with blooms identical to its mother plant. Further growth continued without any problems. For this reason the mother plant was once more divided into five divisions in 2006. Mr. J. Peters received two out of these five plants and the other three are in the care of Mr. A.Haendel and two Botanical Gardens in Germany for further propagation.

One might expect that this plant that I named after a beautiful girl, ***"Marion",*** will get a good future in cultivation. Mr. J. Peters has put H. nobilis ***"Marion"*** with photography in his book ***"HEPATICA Leberbliimchen - eine Leidenschaft"*** among merited full flowering Hepaticas of beauty. The next division will probably take place in 2011 or autumn 2012.

Roudnice n.L. 5. January 2008

Ladislav Materna

Kde jsi se tu vzala, Hepatica nobilis blue plena - Czech Form?

Ačkoliv lidé pěstovali hepatiky v českých zemích odedávna - především babičky v jejich typických venkovských zahrádkách kde je spolu se sněženkami považovaly za symbol nadcházejícího jara - přece jenom můžeme datovat návrat k jejich intenzivnějšímu pěstování do sklonku 20. století. Platí to i o takových zemích, které byly s pěstováním hepatik vždy spojovány tj. o Anglií a Německu. Po nepříznivém časovém období dvou světových válek a po odeznění jejich důsledků přičinili se o vzkříšení jejich obliby nejen jednotlivci, ale objevily se i zahradnické závody), které postupně začaly tyto rostliny nabízet ve svých cenících. Na počátku této éry to byly pochopitelně jen jednoduché rostliny, totožné s těmi, které nebylo zatěžko nacházet v příhodných přírodních lokalitách, často v hojném počtu. Vlastnit však v té době hepatiku v plnokvěté formě, to byla skrytá a neuskutečnitelná touha všech milovníků této skromné avšak milé rostlinky. Bylo to něco nedosažitelného, něco jako Olympus.

Připadalo mi proto jako sen, když se mi dostal r. 1995 do ruky první nabídkový katalog firmy J. Peters z Uetersenu, tehdy ještě bez obrázků rostlin, kde uváděl 10 druhů plnokvětých hepatik, **z toho 6 pocházejících z České republiky**. Takže ony se dají najít i u nás ?? To mne doslova šokovalo a už jsem v tom „lítal". Ovšem v katalogu, vydaném touto firmou v následujícím roce, se už široká nabídka českých hepatik neopakovala a pan J.Peters mi osobně sdělil, že se ve všech šesti případech jednalo o jednu a tutéž rostlinu. Nadějná a přitom zajímavá však byla skutečnost, že místo nálezu či objevu všech šesti rostlin bylo roztroušeno po celém území republiky. Byly to nálezy přímo z přírody a nebo rostliny namnožené a teprve potom distribuované do různých končin naší vlasti? Slovo dalo slovo a začal jsem hledat odpověď. Tehdy jsem ovšem ještě netušil do čeho jsem se to vlastně pustil. Nebyla žádná literatura, žádná zmínka či konkrétní sdělení. Jen pouhé dohady.

Jsem členem pražského klubu SKALNIČKÁŘ. Každé jaro pořádáme více zájezdů k dalším členům na prohlídku jejich zahrad, skalek či menších arboret. Nevynechal jsem snad žádný zájezd, byly to desítky a desítky navštívených zahrádek v ČR. Tam všude jsem kromě prohlížení a čerpání zkušeností vždy zařazoval otázku: „A nezabýváte se náhodou i hepatikami?" Bylo by to na dlouhé povídání, ale já to zkrátím. Vynechám úvahy, naděje a omyly. Uvedu jen tři případy, které vnesou do historie H.n. plena blue přece jen trochu světla a zdůvodním tak snad i oprávnění, že jsem název rostliny, kterou pěstuji a množím, doplnil o dodatek - totiž „Czech Form abych ji odlišil od dalších plnokvětých hepatik, které se dnes v Evropě pěstují.

Nejprve **případ první** - je to volné povídání.. V Letovicích u Brna, uprostřed lesů Českomoravské vrchoviny má krásnou zahradu s travertinovými skalkami pan Z.Martínek, Vyučil se svému řemeslu u mistra zahradníka v 30 letech min. století, v Boskovicích u Bma. Velmi dobře si pamatoval, jak od vchodu do zahrady jeho učitele-zahradníka vedl k obytnému domu asi 10 m dlouhý chodník lemovaný oboustranně růžemi, pod nimiž byly usazeny dvě řady trsů modrých plnokvětých hepatik - dnes by to byl poklad. Po jeho smrti syn, dědic, vše při přestavbě domu a zahrady vykopal a vyvezl na kompost.!!! Vypravěče, pana Zd. Martínka znám jako velice čestného člověka, jeho příběhu lze věřit. Ze se tyto plnokvěté formy hepatik v dané lokalitě před mnoha lety pěstovaly, dokladuje dodnes jejich tamní výskyt na několika zahradách v okolí, i když ojediněle. .

Případ druhý a třetí. V meziválečném období existovaly ve třicátých letech 20. století v Československu dva zahradnické závody zabývající se pěstováním skalniček. Jejich sortiment byl na tehdejší dobu na nebývale vysoké úrovni. Od obou mám prodejní katalogy.

V Jaroměřicích nad Rokytnou to byla **firma Vejtasa** , která nabízela v stručném katalogu zr. **1937** modrou plnokvětou hepatiku za **Kč 4,50** !!. V té době se za tuto částku mohly koupit asi **3L** mléka.

Další, už v předválečném období v Evropě velmi známé **zahradnictví K. Stivína v Černolicích u Prahy** vydalo v r. 1942 obsáhlejší nabídkový katalog skalniček v češtině a němčině (byla II. svět. válka) - tento katalog rovněž vlastním. Plnokvětá modrá hepatika, tehdy ještě pod názvem Anemone hepatica v něm byla nabízena za **DM 0,75** !! (německé marky), což byla hodnota asi 1/4 kg salámu, přičemž hodnotnější druhy skalniček byly k dostání u téže firmy za 0,5 - 1,0 DM. Svědčí to nepochybně o hojnosti těchto hepatik v tehdejší době. Na toto téma jsem tehdy hovořil ještě s dalšími pamětníky pěstování plnokvěté podléšky na území ČR v dobách po I. světové válce, Vždy to ale byli již hodně staří lidé, kteří hodnotu této rostliny sice nedoceňovali, ale upamatovali se na ni a dokázali ji popsat..

Další doklady o konkrétním výskytu plnokvěté formy hepatiky v Čechách v dřívějších dobách hodlám získat z Herbaria Národního Musea v Praze po jeho znovuotevření v r. 2009.

V současné době se vyskytuje H.nobilis plena blue v ČR **ve dvou téměř shodných variantách**. Jedna - o té se jen zmíním - má viditelně slabší vzrůst, květ je spíše světlejší a svojí formou skromnější, nepůsobí tak překvapivě a oslnivě jako forma druhá. Navíc se lze dnes s touto první formou setkat už jen zřídka. Jak jsem zjistil, byla přinesena do brněnského arboreta počátkem 60 let jejím tehdejším ředitelem a budovatelem ing. Holzbecherem. Od něj se dostala k význačnému německému pěstiteli A. Handlovi v Postupimi, který ji následně přivezl firmě J. Christian do Anglie. Taji vr. 2001 uvedla na internetu ve svém katalogu jako import z ČR pod názvem **H.n. blue plena 'Brun'** (což je zkomolenina názvu města Brno, kde byla v arboretu původně pěstována). Firma Paul Christian, jak sama uváděla v nabídce, ji namnožila buněčně, což byl ovšem její konec. Rostliny čeledi Ranunculacaea jsou totiž po buněčném množení téměř vždy napadány virem a hynou. Po této příhodě firma plnokvětou modrou hepatiku z nabídky stáhla a doposud ji nenabízí.

Dostávám se tak k druhé formě a v podstatě k dnes jediné modré plnokvěté hepatice, která se v současnosti v ČR vyskytuje jako domácí forma. Její stručný popis:

Rostlina je středního vzrůstu se šťavnatě zelenými listy. Jelikož nemají dlouhé řapíky, velmi dobře umožňují pohled na květy, zejména při rozvíjení poupat. Ta jsou v počáteční fázi otevírání intenzivně tmavomodrá s téměř fialovým podtónem, po plném otevření mají pak květy jasně modrou barvu oblohy, která je po celé ploše květu rovnoměrná a vyvážená. Je rozhodně tmavší, než je tomu u obdobné rostliny **'Mussel'** nebo **'Walter Otto'.** Květní plátky - petaly - se rovnoměrně od okraje květu k jeho středu pravidelně zmenšují, přičemž jednotlivé petaly nemají zúžený tvar, nýbrž jsou ke konci zaoblené. Květy jsou tvarově vyrovnané, spíše ploché a nemají žádný výrazný střed. Větší kvetoucí trs působí úchvatně. Květy si podržují svoji barvu téměř po celou dobu kvetení, které může trvat s ohledem na umístění rostliny a teplotní poměry asi jeden měsíc. Rostlina je plně mrazuvzdorná a celkově odolná, vyžaduje však po odkvětu a nárůstu nových listů tj. od června do poloviny září kryt proti slunečným paprskům asi ze 70%, jinak by mohlo dojít k jejich poškození a vzniku tmavých skvrn. Velmi cennou vlastností této rostliny je ochotný nárůst dalších puků (buds), což usnadňuje její množení.

Od r. 1993 jsem ze tří rostlin postupně namnožil a odeslal do Německa, Anglie a USA téměř 250 zdravých rostlin. Dělení provádím po 3 - 4 letech. Je-li trs starší, rostlina se při dělení sama rozpadá na nové dělence s již vytvořenou vlastní kořenovou soustavou.

Pěstování Hepatica nobilis blue plena - Czech Form mohu každému jednoznačně doporučit.

Roudnice nad Labem, prosinec 2008

Ladislav

What's your origin, Hepatica nobilis plena blue - Czech Form?

Czech people have been growing Hepaticas for ages. Especially old women used to grow them together with snowdrops in their typical colorful country gardens, considering both plants a symbol of the upcoming spring. Nevertheless, Hepatica comeback and its concentrated cultivation can be dated back to the close of the 20th century. The same goes for England and Germany, both countries have always been associated with Hepaticas. WWI and WWII time was really unfavorable. Later when war consequences were gone, Hepatica revival was demonstrated in their popularity increase among individuals. There also arose many nurseries which added Hepaticas to their price lists. At the beginning of that period it was just elementary plants, identical with those which were easy to find (plentifully) in suitable locations. To be a plena form owner - that was a hardly realizable dream of every Hepatica lover. Plena form was as unreachable as Olympus.

It was like a dream when I received the very first Hepatica catalogue from J. Peters company (from JJetersen) in 1995. That issue contained no pictures but 10 types of Hepatica plena were mentioned, **6 originally coming from the Czech Republic**. "What? They CAN be found in our country? ", I wondered. That new piece of information was a great surprise for me and I became crazy about these plants. Nevertheless, in the catalogue issued the following year there was no longer such a wide choice of Czech Hepaticas and J. Peters told me personally that those 6 types had been in fact just one. Interestingly, those 6 plants were found in all corners of our country. Did all these originally grew in the nature or were they spread after propagation?

One word led to another and I decided to find out the answer. There was no literature, no reference, nothing besides a couple of speculations. In those days I had no idea how much time and effort it would cost me.

I am a member of Skalničkář association based in Prague. Every spring we arrange various trips to gardens, rock gardens and arboreta of other members. As far as I can remember, I have not as yet missed any of them. It was tens of gardens throughout the whole country where besides visiting and gathering new pieces of information I always asked: "Doesn't you, by any chance, into Hepaticas?" To make a long story short, I am going to mention three cases that will hopefully shed light on history of Hepatica nobilis plena blue. I will also try to give reasons as to why I modified name of the plant Ive been growing and propagating. Its name was completed by **„Czech Form"** title to mark it off other Hepaticas plena which are recently grown in Europe.

CASE I, location: Letovice by Brno

Mr. Martínek is the owner of a splendid garden with travertin rock gardens located in the midst of the forests. He learned a trade by a regarded horticulturist in Boskovice near Brno in the 30s of the 20th century. Mr. Martínek vividly remembered 10 m long pathway leading to the house of his teacher, edged by roses and two lines of Hepatica plena blue on both sides. These days it would be considered a real treasure! When the horticulturist died all his property was aliened to his son who digged all plants out and composted them!!! Mr. Martínek, the storyteller was a fair and honest man, so I don 't doubt his story at all. The fact that these Hepatica types used to grow in the area around Brno can be demonstrated by their appearance (sporadic, though) in some local gardens so far.

CASE II, location: Jaroměřice nad Rokytnou
There existed two nurseries oriented on growing alpine plants in Czechoslovakia in the inter-war period (3Os of the 20th century). Their plant range was at a high level, indeed unique in that time. I have catalogues from both nurseries at my disposal. **Vejtasa company** located in Jaroměřice nad Rokytnou was offering Hepatica plena blue for **4.50 CZK**/pc in 1937 Imagine you could get 3L of milk for the same price.

CASE III, location: Černolice by Prague
The other nursery well known in Europe, owned by Mr. Stivín and located in Černolice issued its first thicker plant catalogue both in Czech and German in 1942. Hepatica plena blue was offered under Anemone hepatica for **0.75 DM**/pc. (Just for your information, that was equal to the price of 1/4 kg of salami). More precious alpine plants types ranged from 0.5 to 1.0 DM/pc. Such silly prices indicate plenitude of Hepaticas.

I also met some other eyewitnesses of Hepatica plena blue being located within Czech area after the WWI but unfortunately, all of them were too old to acknowledge the asset of the plant. They could remember it and give description in full details, though. I am going to present more evidence about Hepatica plena location in old times later when the Herbarium of National Museum in Prague is reopened.

At present, Hepatica nobilis plena blue grows in our country in **two very similar forms**. The first one is visibly smaller, has lighter blue blossoms and is not as amazing as the other one. This one is hard to find and as I was told, it was brought to Brno 's arboretum in the early 60s by its creator and manager, Mr. Holzbecher. Thereof it spread to one famous German grower A. Handel living in Postupim who delivered it later to England, to J. Christian company. J. Christian company started offering this type online in 2001, labeled as **Hepatica nobilis plena blue 'Brun'**, imported from CR". Brun was a garbled name for Brno, where the plant had been originally grown. As stated online, the plant was propagated by cellular breeding with no happy-end. Ranunculacea plants are susceptible to virus infection and die when being propagated by cellular breeding. After such a mishap, this type has been permanently withdrawn from their e-shop.

Now let me come to the latter form which is in fact the only Czech original plena blue form. It features medium growth and has deep green leaves. Yet its leafstalk is not tall, blossoms can be seen easily, especially when buds are about to open. Buds are first dark blue with some lila shade and turn to bright sky color once they are fully opened. The color is regular on the whole blossom surface. It 's definitely darker than **'Mussel'** or **'Walter Otto'** type. Its petals are smaller from the edge to the center of the blossom, not tapered but rather rounded. Blossoms are regular, rather fiat, with hardly noticeable center. Bigger blooming bunch looks fascinating. Blossoms keep the same color during the whole flowerage, which may take up to one month depending on temperature and on where the plant is situated. This Hepatica is frost-resistant, immune and requires 70% shade once the blooming period is over and comes into leaf, e.i. from June to September. If not protected from sun, leaves could be damaged easily and dark spots might pop up. The plant also features easy buds growth, which enables further propagation.

I usually divide plants after 3-4 years The older the bunch is, the easier propagation yet Hepatica tends to crumble into plantlets with their own roots.

Since 1993 I've personally propagated almost 300 plants (starting at 3 pieces) and sent them to Germany, England and USA. Unfortunately, Hepatica Czech origin was doubted in some cases and this type happens to be sold under various names such as Tschechien, Ladislav or even Materna. I therefore decided to give it one clear English name - Hepatica nobilis blue plena, Czech form, which is comprehensible in all Western European countries where English is widely spoken.

I highly recommend growing trouble-free Hepatica nobilis blue plena- Czech Form to everyone.

Roudnice nad Labem 8.12.2008

Ladislav

Dvojbarevná kombinace květů je nadmíru působivá

Foto: Andreas Haendel

Dech se tají nad tímto intenzivně zbarveným a dokonale tvarovaným květem H.n. rubra plena, Rostlina byla získána z Estonska, není mi však známo, zda tam byla rostlina v tomto stavu nalezena nebo postupně kultivována.

Práce s mladými hepatikami na chatě

Podrobnější údaje o výskytu a pěstování druhu Hepatica nobilis ale i Hepatica japonica najdete na mém webu.

http://www.hepatica-nobilis.cz

More details on the occurence or species growing Hepatica on my Website.

http://www.hepatica-nobilis.cz

Weitere Details über des Vorkommen von Arten wachsenden Hepatica auf meiner Webseite.

http://www.hepatica-nobilis.cz

VYDÁVÁ

REVIVAL

HEPATICA

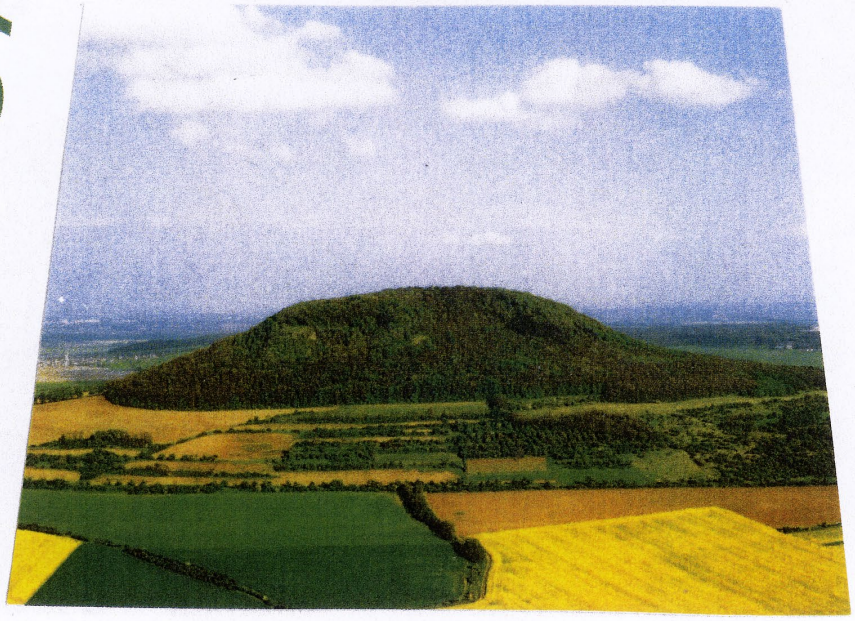

CENTRUM

Roudnice n/Labem CZ

ilamat@seznam.cz